

Civil Helyzetjelentés
az Észak-magyarországi régióból

Nonprofit kutatás

2005.

Civil Helyzetjelentés az Észak-magyarországi régióból
Nonprofit kutatás, 2005.

Szerzők:

1., 2., és 4. fejezet – Molnárné Hegymegi Krisztina
3. fejezet – Magyar Tünde

Szerkesztő: Molnárné Hegymegi Krisztina

Felelős kiadó: Human Integra Alapítvány
3533 Miskolc, Fürdő u. 15.
info@humnaintegra.hu

Borító: Gyurkó Andrea

Megjelent 600 példányban

Kereskedelmi forgalomba nem kerül, elektronikus formában letölthető a www.humanintegra.hu weboldalról.

A projekt kutatásait és a kiadvány megjelenését a NCA Civil Szolgáltató, Fejlesztő és Informatikai Kollégiuma támogatta.

Ajánlás

Ez a kiadvány 2004. és 2005-ben folytatott kutatás és elemző munka összegzése.

Projektünk eredeti célja az Észak-magyarországi régió civil szervezeteinek területi és ágazati feltérképezése, arról egy átfogó elemzés elkészítése volt. Jelenleg kevés hitelesnek tekinthető adat áll rendelkezésre a civilek valós tevékenységét illetően. A Human Integra Alapítvány munkatársai úgy gondolják, nekünk kell önmagunkról képet alkotni. Ideje, hogy megismerjük szektorunk valós helyzetét, tevékenységét és azokat, akik valóban tenni akarnak. Egy reális kép jobban segítheti érdekeink képviselését a helyi és központi kormányzat felé is és közvetett módon hozzájárulhat a megfelelő anyagi források, támogatások hatékony felosztásához. Meggyőződésünk, hogy nem szükséges többet állítani magunkról annál, amit valóban képviselünk és teszünk.

A szakirodalom és a statisztikák tanulmányozása mellett közvetlen interjúkutatást is végeztünk. Az adatokat szolgáltató szervezetek döntő többsége hozzájárult adatainak egy partnerségi adatbázisban való megjelenítéséhez, amelyet internetes oldalunkon teszünk közzé a kutatás eredményeivel együtt.

A projektben közreműködő munkatársaink: Gaál Nóra, Magyar Tünde, Molnárné Hegymegi Krisztina, Molnár György, Sarmasági Pál, Visnyovszky Gyula és Ilona

Köszönet a támogatóknak és a közreműködőknek!

Miskolc, 2005. május 30.

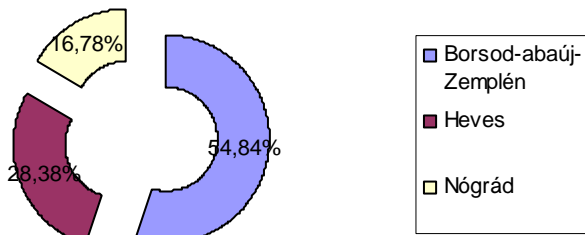
Tartalom

1. Az Észak-magyarországi régió nonprofit szektora a statisztikák tükrében	5
2. Az Észak-magyarországi régió civil-nonprofit szervezeteinek vizsgálata	11
2.1. Kutatásmódszertan	11
2.2. Tevékenységi szint és hatókör	12
2.3. Tevékenységi kör	15
2.4. Humánerőforrás ellátottság	16
2.5. Infrastruktúra	17
2.6. Finanszírozás	19
2.7. Kapcsolatrendszer, informáltság	24
3. Civil szervezetekkel készített interjúk összegzése	27
3.1. A szervezetek általános bemutatása	27
3.2. Jövőkép	27
3.3. Társadalmi beágyazottság, társadalmi kapcsolatok	29
3.4. Érdekérvényesítés, érdekképviselés	30
3.5. Szolgáltatások igénybevétele	31
4. Összegzés	34

1. Az Észak-magyarországi régió nonprofit szektora a statisztikák tükrében

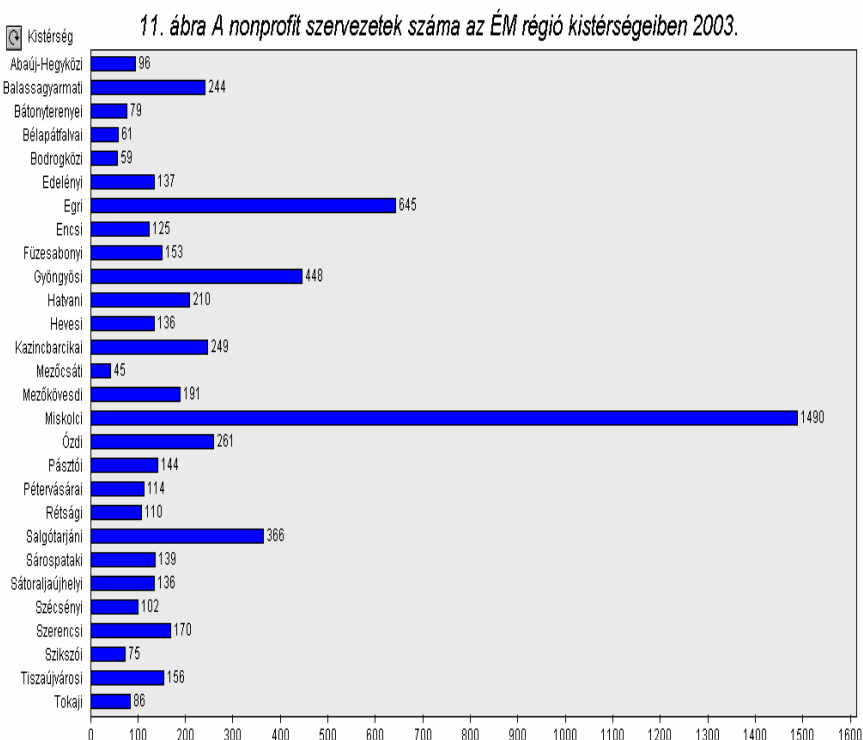
A nonprofit szervezetek számának meghatározása köztudottan nyilvántartási problémák miatt bizonytalan. A KSH adatai szerint 2003-ban 53 022 szervezet volt még mindig nyilvántartásban Magyarországon, amelyből 6227 az Észak-magyarországi régióban bejegyzett szervezet. Az ország összes nonprofit szervezetének 11,7 százaléka működik vélhetően régióinkban, ez alapján – figyelembe véve a változásokat is – a 4-5. helyen áll régióink országosan. Hangsúlyoznunk kell, hogy a statisztika nem emeli ki külön a civil-nonprofit szervezeteket, ezért azokat együttesen tudjuk ebben a fejezetben vizsgálni a többi társadalmi szervezettel. Az önkéntes szerveződésnek ez a mértéke tekinthető a gazdasági, szociális problémákra adott válaszként is, amihez bizonyára hozzá járulnak az országosan kedvezőnek mondható képzési viszonyok, információ áramlás is. A régióin belül a szervezetek számának megoszlása követi a három megye területi és népességbeli nagyságrendjét.

10. A civil szervezetek számának aránya az ÉM régióban

Forrás: saját szerkesztés KSH 2003. adatok felhasználásával.

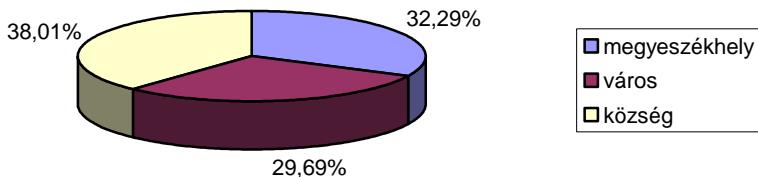
A kistérségekben összesítve nézve a helyi szervezetek számát, egy árnyaltabb képet kapunk. Ez alapján a megyeközpontokban és még egy-két nagyobb város környékére koncentrálnak a nonprofit szervezetek. (11. ábra) Feltételezhetnénk, hogy a szerveződések elsősorban városokhoz kötődnek. Azonban a szervezetek település szerinti megoszlása (12. ábra) arról tanúskodik, hogy a községekben, megyeszékhelyen és egyéb városokban közel azonos arányban tevékenykednek szervezetek és ez az arány mind a három megyére külön-külön is igaz, egyedül Nógrádban van 12 százalékkal több községi szintű szerveződés, mint a megyeszékhelyen.

Forrás: saját szerkesztés KSH 2003. adatok felhasználásával.

A domináns városok mégis környezetükre ezen a téren nagyobb hatással lehetnek, mint a kisebb lélekszámú és infrastruktúrájú kistérségi központok.

12. Az ÉM régió nonprofit szervezeteinek megoszlása településtípus szerint 2003.

Forrás: saját szerkesztés KSH 2003. adatok felhasználásával.

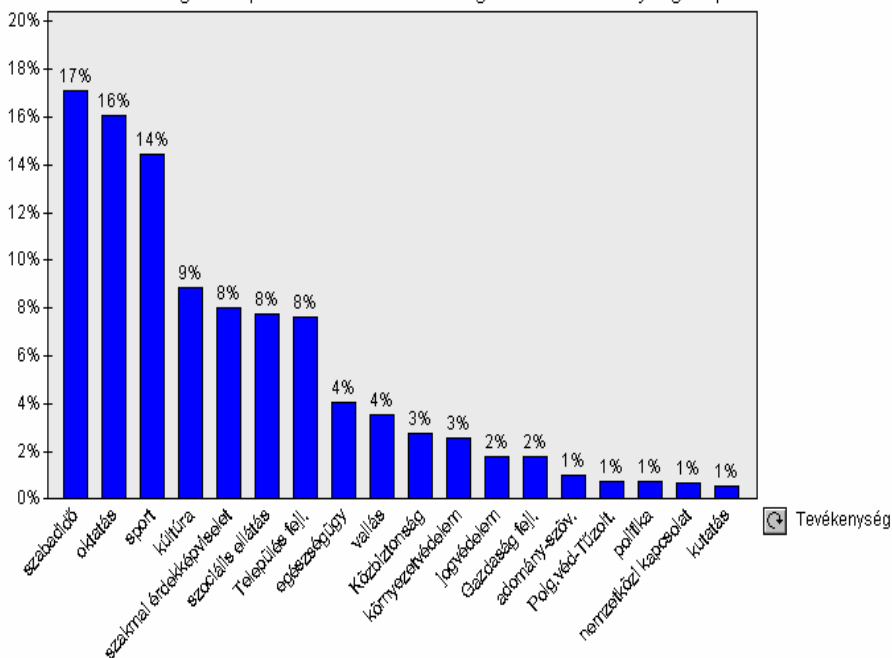
A településtípusok közötti megoszlás hasonlít az országos helyzetre. Megállapítható, hogy ezen a téren is átlagosnak mondható a régió nonprofit szektora.

A szervezetek jogiformáját vizsgálva nyilvánvaló, hogy döntő többségben (89%) alapítványok és egyesületek – civil-nonprofit szervezetek - alkotják a régió nonprofit szektorát, hasonlóan az országos arányokhoz. A két jogifforma között regionálisan és országosan is 11 százalékos a különbség az egyesületek javára, aminek történelmi okai vannak. Alapítványt 1949-től egészen 1987-ig nem lehetett létrehozni. A 2003-as országos adatok az alapítványok esetében az évtizedes drasztikus gyarapodás után megtorpanást mutatnak, számuk nem, de arányuk csökkent a szektoron belül.

Tendenciájában a közalapítványok, köztestületek, kht.-k számának gyarapodása figyelhető meg, ami a kormányzati beavatkozás mértékének növekedését mutatja, ez az észak-magyarországi régióban is érzékelhető. Az erősebb szakszervezeti jelenlét a romló foglalkoztatási viszonyokkal és a történelmi hagyományokkal, a munkaadói érdekvédő szervezetek számának csökkenése a jelentős számban megszűnt vállalkozással magyarázható. Az adatok mélyebb elemzést nem tesznek lehetővé, mivel a közhasznú társaságok adatai kikerültek a statisztikából és a néhány százalékos eltérések ennek következményei is lehetnek.

A régió nonprofit szervezeteinek lényeges jellemzője még a tevékenységre vonatkozó adatok. (13. ábra) A régió ebben is a fentiekben már ismertetett országos arányokat tükrözik vissza alig egy-két százalékos eltéréssel. A domináns területek azonos sorrendben a szabadidő, oktatás és sport, de a többi területen sem lehet eltérést találni. (4. táblázat mellékletben) A régió belül a három megye kisebb eltérést mutat a tevékenységi területeket vizsgálva. A három fő terület, majd a következő négy leggyakoribb tevékenységi csoport között csupán sorrendi eltérés tapasztalható. Borsos-Abaúj-Zemplénben az oktatás vezet és követi a szabadidő, illetve a sport, aminek magyarázata a jeletős képzési potenciál és a foglalkoztatási problémákra adott válaszban keresendő. A szociális terület itt kicsi mértékben, de megelőzi a kulturális tevékenységet, ennek okaként az országos átlagnál magasabb eltartottak száma tekinthető, az öregedő népesség és a magas munkanélküliség mellett. A másik két megyében a szabadidős és sport tevékenységgel foglalkozó szervezetek száma meghaladja az oktatását. Hevesben kiemelkedően sok az érdekképviseléssel foglalkozó szervezet, megelőzve a kultúrát és a szociális területet.

13. ábra Az ÉM régió nonprofit szervezeteinek megoszlása tevékenységcsoportok szerint 2003.

Forrás: saját szerkesztés KSH 2003. adatok felhasználásával.

Ezek az adatok a megye kedvezőbb gazdasági-szociális helyzetével magyarázhatóak, amit a GDP-ből való részesedése is mutat. Nógrád a három domináns területen túl a kultúra és településfejlesztésben jártas szervezetekben bővülködik jobban. A megye lemaradt gazdasági és infrastrukturális mutatói igazolják, hogy a nonprofit szféra érzékeny a helyi problémákra.

A nonprofit szervezetek bevételeinek megoszlása alapján a régió bevételei a szektor egészét tekintve 4-5 százalék körül mozogtak az elmúlt évtizedben. A Közép-magyarországi régió néhány százalékos ingadozástól eltekintve szinte folyamatosan a bevételek 70 százalékából részesedett, amíg a többi hat régió - köztük az Észak-

magyarországi – a maradék 30 százalékon közelítőleg azonos mértékben (4-5%) osztozott. A centralizáció ezen a területen döbbenetes mértékű, különösen akkor, ha figyelembe vesszük, hogy a fővárosban és régiójában az ország összes nonprofit szervezetének csak 30 százaléka (!) található, a többi 70 százalék arányosan – 10-11%-ban – oszlik meg a többi régió között.

Összegezve elmondható, hogy a statisztikák tükrében az Észak-magyarországi régió nonprofit szférája az országos átlagnak megfelelő. Közép-Magyarország után itt található a legtöbb és a legkevesebb szervezettel bíró megye. A szervezetek típusa és tevékenységi területe a helyi gazdasági-társadalmi problémák felismerését mutatja a szektor részéről. Bevételeik alapján aktivitásuk is közel azonos az ország más területein tevékenykedő szervezetekkel. A statisztikák alapján nem mutatható ki a régión belül a megyék közötti együttműködés, ami a regionalitás kialakulatlanságára utal. Azonban ha mindezt az ország gazdasági és foglalkoztatottsági mutatóinak fényében vizsgáljuk, kiemelendő, hogy a számos hátrány és rossz körülmény ellenére hozznak a régió nonprofit szervezetei közel azonos teljesítményt az ország kedvezőbb gazdasági mutatókkal rendelkező részeihez képest. Ez a régió nonprofit szektorának jelentős gazdasági befolyását és hatását mutatja.

2. Az Észak-magyarországi régió civil-nonprofit szervezeteinek vizsgálata

2.1. Kutatásmódszertan

A kutatás célcsoportját az Észak-magyarországi régió civil-nonprofit szervezetei adják. A statisztikai definíciót tovább szűkítve, az egyesületek és alapítványok tartoznak ebbe a körbe, a bejegyzett mintegy 6227 szervezet 89 %-a. A kutatás módszerül a kérdőíves, reprezentatív mintavételt választottuk. A vizsgált 5542 szervezetből 14%-os „merítéssel”, 750 szervezetnek küldtünk kérdőívet, amelyben - az adatok jellegére való tekintettel - név nélkül, önkéntesen kértünk választ, információt. Az anyaggyűjtés lezárásáig (2005. április) 182 szervezet válaszolt. A válaszadó szervezetek 68 százaléka társadalmi szervezet, így a kutatás során ezek a típusú szervezetek felülreprezentáltak az alapítványokhoz képest. Ugyanakkor a válaszadók megyénkénti megoszlása közel azonos a KSH statisztikai adatokkal, ami szintén a valós kép reprezentálását segíti. A szervezetek kiválasztása nem teljesen véletlenszerűen történt, ugyanis alapul vettük, az NCA-hoz 2004-ben működési költségre benyújtott pályázatokat (739). A pályázók körét valós, működő szervezetnek tekinthetjük és feltételezhető, hogy a régió informáltabb, pályázati szempontból és infrastruktúrát tekintve is felkészültebb rétegről van szó. Ehhez viszonyítva a teljes régióra vonatkozó helyzetkép vélhetően rosszabb. A feldolgozott adatok nem korrigáltak, a válaszadók számára aktualizáltak, a szektor jellemzőit figyelembe véve így nyújtanak realisabb képet.

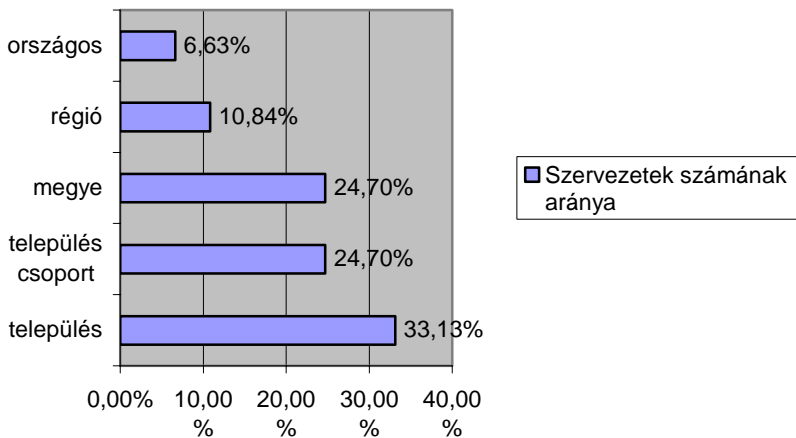
2.2. Tevékenységi szint és hatókör

A válaszadó szervezetek alapítási ideje igazolja a fentiekben felvázolt tendenciát. A válaszadóknak csak 17%-a létezett már 1990

előtt, 1995-ig további 25%, 2000-ig pedig további 40% -kal (!) nőtt a régió civil szervezeteinek a száma a mintán belül, majd 2000 után újabb 17%-os az emelkedés. Megyékre lebontva is közel azonosak a folyamatok. Ezek alapján a válaszadók szervezetek korukat tekintve megfelelően reprezentálják a régió civil szektorát.

A működés hatókörét vizsgálva nem meglepő, hogy a legtöbb szerveződés egy településre korlátozza tevékenységét.

14. ábra A civil szervezetek számának megoszlása működési szint alapján (%)

Forrás: saját kutatás 2004.

A civil szerveződések fele azonban tágabb keretek között, több településen vagy akár egész megyére kiterjedően működik.

A régióban bejegyzett, de országos hatókörrel bíró szervezetek száma érthetően nem sok, hiszen az ilyen jellegűek döntően a

fővároshoz kötődnek. A regionális hatókör pedig, az uniós csatlakozással kapott jelentőséget, újszerű. Megyéenként hasonlóak az arányok, Hevesben térnek el az adatok annyiban, hogy a szervezetek döntő többsége megyei szintű vagy több településen is jelen van, csak 25%-uk korlátozódik egyetlen helyre. Itt a régiós átlagtól kicsit több a magát regionális szintű szervezetnek valló. Fontos kiemelni, hogy a hatókör és a valós tevékenység bemutatása, ellenőrzése nem szabályozott, erre elsőként a Területfejlesztési Tanácsokban van kezdeményezés, ami még keveseket érint.

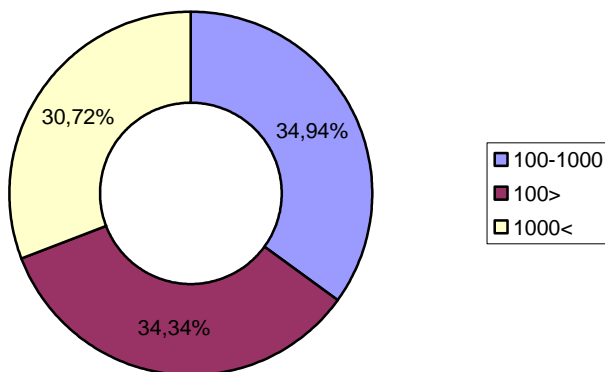
A szervezetek státusza közhasznúság szempontjából érdekes képet mutat: közel kétszer annyi a régióban a közhasznú szervezet, mint a nem közhasznú. Ez az arány Nógrádban pontosan az ellenkezője. Mivel ennek a státusznak a megszerzése önbevallásos alapon, bizonyos feltételek mellett, viszonylag könnyen elérhető, nem meglepő, hogy ennyi szervezet élt az egyébként előnyökkel járó minősítés megszerzésének lehetőségével. Bár nem szabad abba a hibába esnünk, hogy a nem közhasznú szervezetek tevékenységét társadalmi szempontból alul értékeljük.

Nyilvántartott tagsággal csak a társadalmi szervezetek rendelkeznek, az alapítványok esetében inkább csak munkatársakról beszélhetünk. Természetesen mind a két esetben bizonyára nagyobb a tevékenységgel érintettek köre, amit viszont csak becsülni lehet. A tagok-munkatársak jegyzett létszámát tekintve 58 százalékban 50 fő alatt van az adott szervezetben tevékenykedők száma. Amíg az 50-100 fő és 100 feletti tagsággal bíró szerveződések 20-20 százalékot tesznek ki. Ez utóbbiak viszont együttesen is kevesebben vannak a kis szervezeteknél. Ezek az arányok a tevékenységgel érintettek körét vizsgálva válik igazán érthetővé.

A tevékenységgel érintettek körét vizsgálva azonos arányban találunk kicsi, közepes és nagy hatókörrel rendelkező szervezeteket. A kis hatókörű szervezetek tevékenysége logikusan nem feltételez megfelelő hatékonyság mellett sok aktivistát vagy munkatársat. (15.

ábra) Ugyanakkor figyelembe kell vennünk a civil önszerveződés azon momentumát, hogy a kapcsolatok családi, baráti, munkatársi ismeretségen alapulnak, a bizalomra épülnek. A nagyobb hatókör - tevékenységtől függően - már több közreműködőt és intézményesültséget igényel. Az arányok alapján a „kis” szervezetek fele 100 főnél nagyobb hatáskörben tevékenykedik, ami hatékonyságot, jól szervezettséget feltételez. Ennek alapján úgy tűnik, hogy a civil szervezetek között egyaránt vannak szűk csoportérdekeket és szélesebb rétegek érdekeit képviselő szervezetek, ami ismételten a régió civil szektorának sokrétűségét, probléma-érzékenységét, ezáltal társadalmi hasznosságát jelzi.

15. ábra A civil szervezetek tevékenysége által érintettek száma

Forrás: saját kutatás 2004.

2.3. Tevékenységi kör

A kérdőívben felsorolt tevékenységi körökkel kapcsolatosan több válasz megjelölése is lehetséges volt. Ennek alapja az a feltételezés és gyakorlati tapasztalat, hogy a szervezetek alaptevékenységük mellett

számos egyéb területen is tevékenykednek. Az adott válaszok beigazolták a feltételezést. A tevékenységi körök csoportosítása, ahová a szervezetek besorolhatták magukat:

Tevékenységcsoport (Leggyakoribb tevékenységek)

1. <u>Rekreáció</u>	66 %
(ezen belül: szabadidő 34%, sport 30%,)	
2. <u>Szolgáltatás</u>	60 %
(ezen belül: oktatás 34%, szociális ellátás 33%)	
3. <u>Helyi közösségfejlesztés</u>	46 %
(környezetvédelem 10%, településfejlesztés 8%)	
4. <u>Identitásteremtés</u>	38 %
5. <u>Jog és érdekvédelem</u>	14 %
6. <u>Adományosztás</u>	10 %
7. <u>Gazdaságfejlesztés</u>	4 %

A számok azt jelzik, hogy a válaszadók hány százaléka tartotta szervezetét az adott területen aktívnak, illetve kiemeltük még az első három területen a két leggyakoribb tevékenységet. A számok azt is jelzik, hogy a szervezetek több területen is tevékenykednek. A mintavétel közel azonos sorrendben reprezentálja a régió és az egész hazai nonprofit szektor tevékenységét is. Eltérés az adományosztás és a gazdaságfejlesztés sorrendjében van. A megkérdezettek között több mint duplája az adományozó szervezet a gazdaságfejlesztéssel foglalkozókkal szemben. Az eltérés egyértelműen a régió gazdasági-szociális helyzetével, problémáival magyarázható, amire a civilek reagálnak is. Konkrétan a gazdaságfejlesztéssel foglalkozó szervezetek számának alacsony voltát viszont az intenzív kormányzati beavatkozásnak tulajdoníthatjuk véleményünk szerint, amelyre igazán hatásos megoldást eddig nem találtak és a civil-nonprofit szektor sem nyújtott.

2.4. Humánerőforrás ellátottság

A foglalkoztatás szempontjából a civil szervezetek igen szerény képet mutatnak. Ahogyan vártuk és tapasztaltuk, a felmérés adatai alapján a válaszadó szervezetek 87 százalékának egyáltalán nincs főállású alkalmazottja. Ha figyelembe vesszük a szervezetek hatókör szerinti megoszlását, akkor azt látjuk, hogy egészen nagy hatókörű szervezetek is tevékenykednek főállású alkalmazott nélkül. A maradék 13%-a a szervezeteknek foglalkoztat felsőfokú végzettséggel rendelkező személyt, maximum 5 főt, de inkább kevesebbet. A foglalkoztatottak többsége középfokú végzettséggel rendelkezik, alig 1-2%-a a szervezeteknek foglalkoztat csak 5-nél több főt. A részmunkaidős foglalkoztatás arányaiban ettől kevesebb, csupán 10 százaléka a szervezeteknek teheti meg. Ebben az esetben is felsőfokú és középfokú végzettséggel rendelkezőket és kevesebb, mint öt főt foglalkoztatnak. Tehát láthatóan a civilek egy szűk rétege tevékenységéhez a magasabb szakmai végzettséggel rendelkezőket próbálja meg nyerni tartósan olyan módon, hogy fizet nekik. Ezt azonban kevesen tehetik, vagy teszik meg. Magyarán a foglalkoztatással járó többletkiadások szolgálnak leginkább, amit a régióban a profitorientált szférának is probléma kitermelni. Az önkéntesek száma ugyanakkor jelentős a régió civil szervezeteinek tevékenységében. Legnagyobb arányban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők vannak. A szervezetek 56 százalékának munkájában maximum öt, de 19 százalék munkájában ötnél több, felsőfokú végzettséggel rendelkező civil vesz részt. A maradék 25 százalékuk viszont egyáltalán nem sikerült ilyen végzettségű önkénteseket bevonni. Jelentősnek mondható még az érettségizettek száma is, itt a szervezetek 39 százalékánál tevékenykedik öt vagy ennél kevesebb civil, de 19 százalékuknál ötnél több is. A szervezetek alig 10 százalékában működik közre ötnél több, alacsonyabb végzettséggel rendelkező önkéntes. Az adatok arra engednek következtetni, hogy a magasabban kvalifikáltak nyitottabbak a civil tevékenység végzésére akár díjazás nélkül is. Esetleg perspektívát látnak benne, amiért hajlandóak szabadidejükből áldozni, vagy éppen annak kereteiben

eltölteni azt szervezett módon. A szervezetek többsége pedig fontosnak tartja és sikeresen be is vonja őket. Illetve arra a következtetésre is juthatunk, hogy a magasabban képzettek aktívabbak az önszerveződésben, amihez informáltságuk járul hozzá. Ez a tendencia pozitívnak tekinthető a civil szektorban és az észak-magyarországi szervezetek egyelőre alacsony, de képzett humánerő-ellátottságára utal. Ez a kép összefüggésbe hozható a régió kedvező képzési potenciáljával.

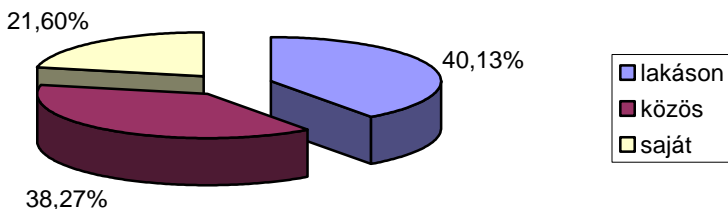
A vizsgált egyesületek és alapítványok munkatársainak szakmai képzettsége mellett a kommunikációs készség is fontos, nemzetközi szinten főleg a nyelvtudás elengedhetetlen. Ezen a téren erős hiány mutatkozik, ugyanis a civil szervezetek 65 százalékában nincs nyelvtudással rendelkező munkatárs, tehát a külföldi kapcsolatteremtés és informálódás csak külső segítséggel oldható meg. A beszélt nyelvek többségében az angol és a német kisebb százalékban orosz és egyéb. A nyelvet beszélő munkatársak általában nincsenek ötnél többen, de azonos arányban vannak alap és középfokú nyelvtudással bírók, kevesebben felsőfokon beszélők.

2.5. Infrastruktúra

A megkérdezett szervezetek többsége fontosnak tartja és meg is teheti, hogy tevékenységéhez irodát működtessen. Csak 21 százalékuk rendelkezik saját irodával, a többieknek másokkal közösen, az önkormányzat által fenntartott közösségi házakban, civil házakban biztosítanak helyet, amelyet kérelmezhetnek is a szervezetek és biztosítani kell számukra. Felmerül még a fenntartás költsége, mint kiadás is, ami szintén befolyásoló tényező, hiszen többnyire szűk költségvetésből gazdálkodnak a szervezetek. A civilek egy jelentős része azonban nem tartja szükségesnek vagy nem teheti meg, hogy külön irodát működtessen, saját otthonukból szervezik tevékenységüket. Érdekes, hogy a nógrádi válaszadó szervezetek esetében ez a szám alacsonyabb (30%), ebből a szempontból kedvezőbb helyzetben lennének(?), a másik két megye szervezeteinél.

Itt a közös irodák számának aránya nagyobb (48%), ami a civilek jelentős támogatására enged következtetni.

16. ábra A civil szervezetek irodai ellátottsága (%)

Forrás: saját kutatás 2004.

A kapcsolattartást tekintve lényeges, hogy a szervezetek egy negyede nem rendelkezik vezetékes telefonnal, amit a mobil készülékek használata viszont pótolhat. Talán még meglepőbb, hogy a válaszadók 20%-a egyáltalán nem fér számítógéphez és csak a felének van saját gépe. Akiknek van is saját számítógépük, többnyire nem tartalmaz olyan „extrákat”, mint CD/DVD író. Internetes kapcsolattal saját vagy egyéb ingyenes hozzáférés révén 66%-ban ellátottak a civilek, de a maradék 34 százalék továbbra is nélküli ezt a korszerű kommunikációs csatornát. A nyomtatáshoz sokszorosításhoz szükséges eszközökhöz alig a megkérdezettek felének van hozzáférése és többségében nem saját eszközöket használnak.

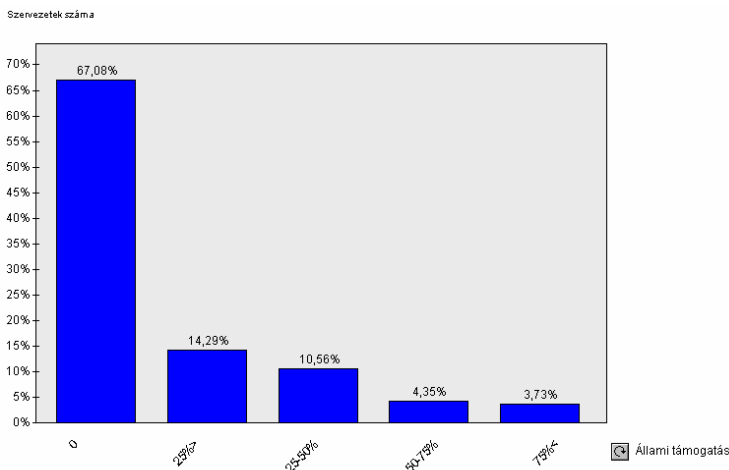
A technikai felszereltség bár nem rossz, nem elhanyagolható az eszközökkel nem rendelkezők száma és a meglévő felszereltség sem a legkorszerűbb. Az Internet, mint kommunikációs eszköz nem került

még hangsúlyos helyre, amit az is mutat, hogy a szervezeteknek csak kis hányada (32%) használja tevékenységének bemutatására a webes felületeket. Ezek közül is csak 7%-nak van többnyelvű weboldala. Hasonlóan a kiadványok és szóróanyagok sem elterjedt információs eszközök, a szervezetek 38 százaléka készített már ilyen, 8 százalékuk többnyelvűt is. A kommunikációnak ez a két utóbbi eszköze a korszerű technikai eszközökkel együtt komoly összegeket igényelnek, ami az észak-magyarországi nonprofit szektor bevételeit tekintve sok szervezet számára nem elérhetőek. Meg kell még említeni, hogy a kommunikálás ezen formái már szaktudást is feltételeznek és igénylik egy megfelelő menedzsment létrejöttét, ami a fentiek alapján kis létszámú és a látható kép alapján még nem rendelkezik kellő eszközökkel és gyakorlattal. Ismét meg kell említeni a nyelvismeret hiányát, ami akadály a szektor külföld felé való bemutatásának. Véleményünk szerint azonban előbb hazánkban szükséges láthatóvá tenni a civilek munkáját.

2.6. Finanszírozás

A vizsgált észak-magyarországi civilek bevételeinek összetételében négy bevételi forrást emeltünk ki. Ezek közül az állami támogatás aránya a legszembetűnőbb. (17. ábra) A megkérdezett civil szervezetek kétharmada egyáltalán nem részesült ilyen támogatásban! A többi szervezetek között is csak minden második esetében haladja meg az állami támogatás a bevételek negyedét. Ez az arány különösen akkor tűnik kevésnek, ha figyelembe vesszük, hogy 2000-ben a magyar nonprofit szféra bevételeiben 28% volt az állami támogatás, 2003-ban pedig 42% (!) (KSH). A statisztika ugyanakkor kimutatja, hogy a támogatások fele kht.-k és közalapítványok számlájára került, illetve 61%-ban fővárosi szervezetekhez, miközben Budapesten a nonprofit szervezeteknek csak a 25 százaléka van bejegyezve. A kormányzatnak tehát a decentralizáció megvalósításában sürgető feladatai vannak.

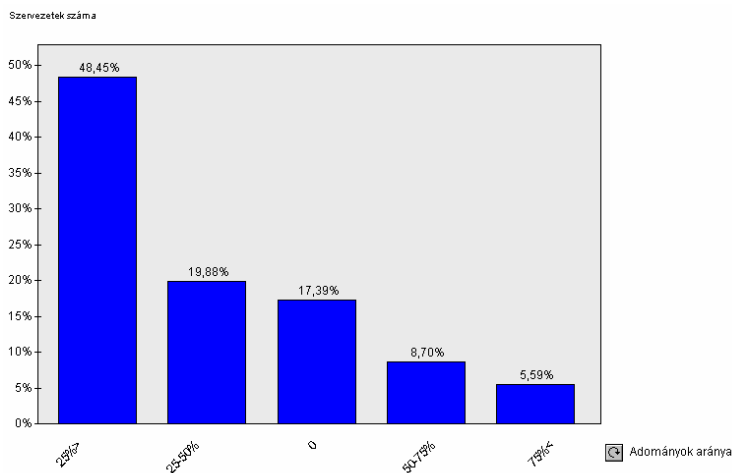
17. ábra A civil szervezetek bevételeiben az állami támogatás aránya

Forrás: saját kutatás 2004.

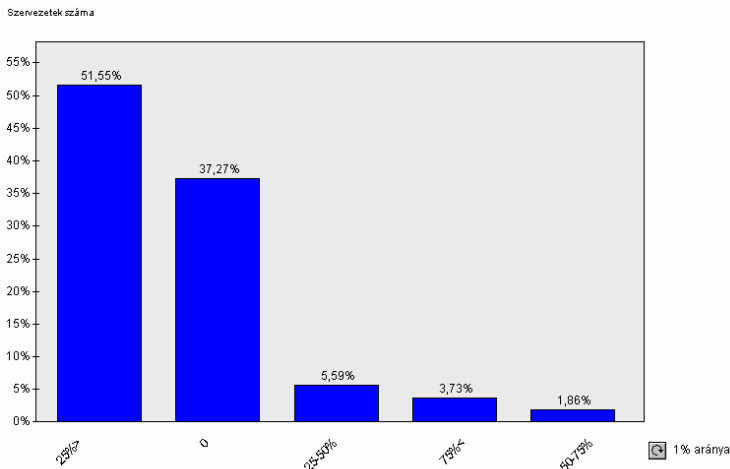
Az adományok aránya a bevételekben viszont az egyik domináns forrás. (18. ábra) A válaszadó szervezetek 77 százalékát támogatják. Minden második esetben ez több mint a bevételek negyede. Az észak-magyarországi civil szervezeteket reprezentálók ebből a szempontból hatékonyabbak, nagyobb támogatottságot tudtak szerezni tevékenységükhöz és a környezetükben élő lakosság adományozó kedve is nagyobb, mint az országos átlag. Ez a szervezetek társadalmi beágyazódását és elismertségét is mutatja.

18. ábra A civil szervezetek bevételeiben az adományok aránya

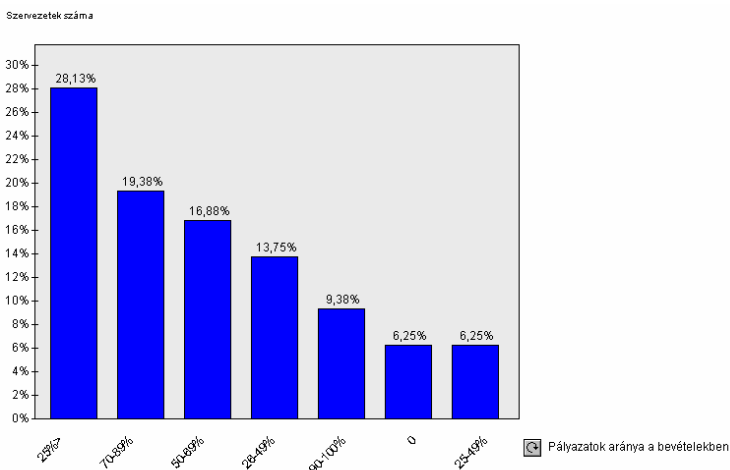
Az 1%-os adótámogatás új forrás, ami egyre erőteljesebb mutatója lehet a civil szféra társadalmi támogatottságának. A megkérdezettek 63 százaléka részesedik ebben. Igaz mértéke többnyire kevesebb a bevételek negyedénél.

19. ábra A civil szervezetek bevételeiben az 1%-os támogatás aránya

A pályázati és egyéb források a legdominánsabbak a négy vizsgált bevételi terület közül. (20. ábra) 10 százalék alatt van azon szervezetek száma a megkérdezettek között, amelyek nem részesedtek pályázati támogatásban és egyéb forrásuk sincs a fentiekén kívül. Közülük minden harmadik esetében ez kevesebb ugyan, mint a bevételek negyede, de a többség esetében ez jelentős részét teszi ki a bevételeknek. A reális kép szempontjából meg kell azonban jegyeznünk, hogy olyan szervezeteket választottunk a kérdőív kitöltésére, amelyek az NCA kevésbé ismert lehetőségéről tudtak, pályázati tapasztalattal már rendelkeztek. Ezek a szervezetek 96%-ban sikeres pályázatokat nyújtottak be és majdnem minden második ötnél többet is elnyert az elmúlt három évben. A valós kép viszont ennél rosszabb lehet.

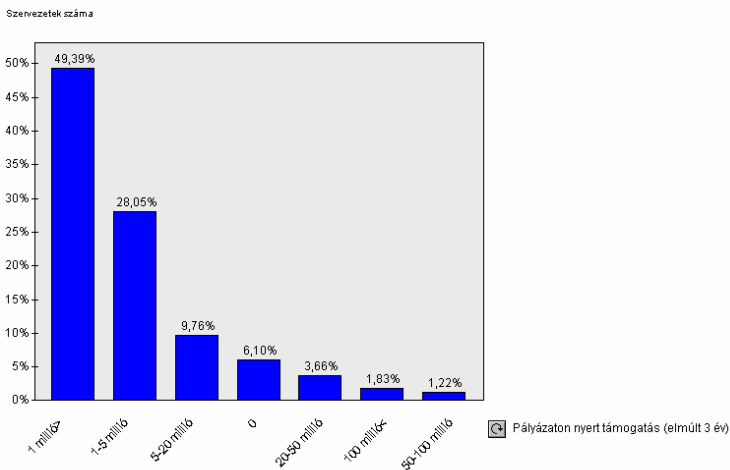
20. ábra A civil szervezetek bevételeiben a pályázati támogatások és egyéb bevételek aránya

Forrás: saját kutatás 2004.

A pályázaton nyert összegek nagysága jelzi, hogy a szervezetek az elmúlt három évben mégsem túl nagy összegekkel gazdálkodhattak. (21. ábra) A támogatottak fele 1 millió forint alatti összeghez jutott hozzá pályázati úton és csak a szervezetek 10 százaléka nyert 5 millió forintnál többet. Ezek az arányok bizonyos pályázati tapasztalatot mutatnak, de összességében nem nagy bevételekre engednek következtetni.

21. ábra A civil szervezetek által pályázaton nyert támogatások összege az elmúlt 3 évben (Forrás: saját kutatás 2004.)

2.7. Kapcsolatrendszer, informáltság

A vizsgált civil szervezetek kapcsolatrendszerében az intézményi kapcsolatok az alábbi sorrendben alakultak:

1. Helyi önkormányzat
2. A térségben működő civil szervezetek
3. Iskolák
4. Civil irodák
5. Művelődési házak
6. Gazdasági szervezetek, vállalkozók
7. Megyei önkormányzat
8. Egészségügyi intézmények
9. Regionális fejlesztési ügynökség
10. Megyei fejlesztési ügynökség
11. Politikai pártok

A rendszeres együttműködés szempontjából tekintve is a helyi *önkormányzatokkal* tart a válaszadók többsége kapcsolatot. Ami jó alapul szolgál a civil-kormányzati párbeszédhez, illetve annak továbbfejlesztéséhez. *Más civilekkel* viszont a szervezetek 58 százaléka csak alkalmi kapcsolatot tart, ami a partnerség fejlesztésének szükségességét jelzi. Igen jelentős az oktatási intézményekkel való kapcsolat. E mögött az oktatást segítő aktív civil tevékenységet lehet elsősorban sejteni, amire a régió nehéz anyagi helyzetben lévő iskolái rá is szorulnak. A civil irodákkal kialakult kapcsolat sok szervezet számára az infrastruktúra és informálódás lehetőségét is jelenti, ami a hálózat egyre növekvő jelentőségét mutatja, de még további lehetőség vannak benne. A gazdasági szférával való együttműködés többnyire alkalmi jellegű, de bizonyára fontos szerepet játszik abban, hogy a megkérdezettek bevételeiben jelentős az adományok aránya, ami valamennyire pótolja az állami támogatás hiányát. A fejlesztési ügynökségekkel viszont feltűnően kevés szervezetnek van kapcsolata és az is inkább alkalmi, ami felhívja a figyelmet arra, hogy az

elsősorban uniós pályázatok koordinálását végző ügynökségek igen kevés figyelmet fordítottak a civil szférára és eddig nem túl sikeres az együttműködés. Ennek oka természetesen a civilek pályázási gyakorlatlansága is, aminek fejlesztésében az ügynöksége is szerepet játszhatnak. A pártoktól való függetlenség civil „hagyomány”, amely erősen tartja magát.

A kapcsolatok kialakulásában a válaszadók 90 százaléka jelölte meg a *személyes, baráti kapcsolatot*, mint alapot. A *hivatalos kapcsolatfelvétel* 67 százalék esetében egyformán domináns az előbbivel és további 17 százalék a *véletlent* is megjelölte az elsővel együtt. A válaszok jól tükrözik a civil együttműködés legjellemzőbb vonásait. A szervezetek tehát igyekeznek jogi keretek között működtetett csoportjaikat hivatalosan is elismertetni és együttműködni a kormányzattal, amihez alapvetően az őket ismerő, velük bizalmi viszonyban levő személyeken keresztül próbálnak utat találni. Egyéb munka kapcsolataikban pedig, szívesebben működnek együtt már ismert személyekkel. Kisebb százalékban van jelen a spontán kialakuló kapcsolat, ami némi zártságot, is jelez. Ezt alátámasztja, hogy más civil szervezetekkel a megkérdezettek többségének csak alkalmoszerű az együttműködése. További következtetés, hogy a civilek jelenleg nagyobb jelentőséget, jobb előre lépési lehetőséget látnak a hivatalos kapcsolatok építésében, mint a civil partneri kapcsolatokban.

A *médiával való kapcsolatok* kedvezőek, a szervezetek kétharmada a helyi, megyei médiában megjelent az elmúlt években. Regionális szinten már más az arány, csak a fele publikálta tevékenységét a megkérdezetteknek ezen a szinten. Ami nem rossz arány, ha figyelembe vesszük, hogy a válaszadóknak csak 10 százaléka regionális szintű szervezet, a többség megyei vagy helyi szinten működik. Köszönhető mindez a regionális és helyi televíziók civilekről szóló rendszeres műsorainak. Az országos médiában 15-20 százalékban szerepeltek a megkérdezett civilek. A személyes tapasztaltok alapján elmondható, hogy a média nem „ugrik” a civilekkel kapcsolatos hírekre, de többnyire nem zárkózik el. Tehát a

szervezeteknek maguknak fontos gondoskodni arról, hogy tájékoztassák tevékenységükről a sajtót és televíziót és ezeken keresztül a közvéleményt.

A *külföldi kapcsolatok* építésében a kérdőívet kitöltő szervezetek 70 százalékának nincs tapasztalata, aminek okaként a kapcsolattartás költségeit, a megfelelő kommunikációs eszközök hiányát és főleg a nyelvismeret hiányát jelölhetjük meg. A további szervezetek közel azonos arányban tartanak fenn kapcsolatot volt szocialista országokkal és egyéb uniós, nyugat-európai országokkal. Ezek alapján nem meglepő, hogy a megkérdezett civil szerveződések háromnegyede nem tagja ernyőszervezetnek és még csak közvetett módon sem kapcsolódik valamelyik uniós civil hálózathoz. Ami abból is adódik, hogy döntő többségüknek (63%) nincs vagy csak nagyon kevés információja az EU civil stratégiájáról és azok is többnyire csak általánosságok. A válaszadó civilek 30 százaléka igyekezett informálódni e területen, de csak 12 százalék vett részt ilyen irányú képzésen.

3. Civil szervezetekkel készített interjúk összegzése

Az interjúra felkért szervezetek kiválasztásánál arra törekedtünk, hogy a civilek által végezhető tevékenységek széles köre legyen reprezentálva, továbbá, hogy hatékonyan működő, környezetükre befolyással lévő, több éves múltra visszatekintő szervezetek kerüljenek kiválasztásra. Az egyoldalú információszerzés elkerülése céljából azonban néhány kisebb egyesület és alapítvány is célcsoporttá vált.

3.1. A szervezetek általános bemutatása

A megkérdezett szervezetek többsége 1998 után alakult, de több szervezet egészen fiatal, 2003, 2004-es bejegyzésű. A szervezet „életkora” és működésének aktivitása között semmilyen kapcsolat nem mutatható ki, fiatal szervezetek, szakmailag felkészült, lelkes munkatársakkal igen gyorsan szép eredményeket értek el (pl.: 2000 végén alakult területfejlesztési egyesület munkatársa, akinek jelenleg 15 főállású munkatársa van, úgy emlékezett vissza, hogy néhány éve semmi másuk nem volt csak egy toll a kezükben, ma pedig több felszerelt irodahellyel rendelkeznek.). Ennek ellenkezőjeként, korábban létrejött szervezetek között találhatunk kevésbé aktívakat. Általában megállapíthatjuk, hogy a „nagyobb” civil szervezetek a városokban (megyeszékhelyen, kistérségi központban) találhatóak, ez azonban nem kizárólagos, kisebb számban ugyan, de vidéki szervezetek között is találhatunk nagyobb, foglalkoztatást is felvállaló szervezeteket.

3.2. Jövőkép

Általánosságban megállapíthatjuk, hogy a szervezetek többsége rendelkezik jövőképpel, határozottan folytatni, illetve továbbfejleszteni kívánja jelenlegi tevékenységét. A fejlesztések és sok

esetben a jelenlegi tevékenységek fenntartását is, a szervezetek pályázati forrásokból tudják elképzelni. Az adományok, illetve tagdíjak összege minimális, nem bír jelentőséggel. Több szervezet esetében a jelenlegi foglalkoztatott állomány továbbfoglalkoztatása függ attól, hogy sikerül-e ezen az éven újabb pályázatokat nyerniük. A régió civil szervezeti által foglalkoztatottak munkaszerződése egy-egy pályázat kezdetétől-megvalósításáig szól, a folytatás mögött nagyon sok kérdőjel és bizonytalanság van. A megkérdezettek azonban egyhangúlag bizakodóak a jövővel kapcsolatban, és arra számítanak, hogy senkit nem kell elbocsátani a szerződések lejártával. A pályázati kiírások többsége azonban nem működési jellegű, hanem tevékenységében kötött, aminek következtében a szervezetek olyan irányba kénytelenek mozdulni, ami „belefér” valamelyik pályázati kiírásba.

„Szerencsés” helyzetben vannak a szociális (hátrányos helyzetűek felé nyújtott szolgáltatások, foglalkoztatás) és a területfejlesztés, környezetvédelem területén működő szervezetek, mert számukra a kiírások nagyobb teret adnak a tervezésre, tevékenységük továbbfejlesztésére. Sokkal nehezebb helyzetben vannak azok a szervezetek, amelyek olyan tevékenységet folytatnak, amelyek nemzeti és uniós fejlesztési politikáknak nem célterületei (pl.: állatvédők), számukra kizárólagos forrás az Nemzeti Civil Alap és a csekély mértékű adományok. Olyan civil szervezettel is találkozhatunk azonban, ahol a jövőbeli tervek megvalósításánál a „pénz nem számít”. Ez esetben a tagok hajlandók és tudnak is áldozni az őket egybe kovácsoló hobbi minél színvonalasabb üzésére, ez azonban ebben a régióban nem tekinthető általánosnak.

Több szervezet szeretne kitörni a pályázatokból származó bevételek bizonytalanságából azáltal, hogy kötelező önkormányzati feladat ellátására vállalkozik (pl.: értelmi fogyatékosokkal, deviáns fiatalokkal való foglalkozás,) amely után normatív támogatásban részesülhetne. Ez elsősorban a városokra jellemző, mivel 10 000 lakosságszám fölött szervezhetőek meg ezek az ellátási formák. Ezeknél a szervezeteknél a

jövőkép sokkal inkább intézményi, mint a klasszikus értelemben vett „civil” jellegű.

3.3. Társadalmi beágyazottság, társadalmi kapcsolatok

A szervezetek többsége kiterjedt kapcsolat-rendszerrel rendelkezik. A kapcsolatépítés irányában két általánosság figyelhető meg. A szervezetek keresik a hasonló tevékenységet folytató szervezetekkel a kapcsolatot, ismerik a közelükben működők munkáját, és alkalmyszerűen közös projekteket valósítanak meg. Van olyan civil szervezet, amely az általa érintett tevékenységben civil műhely (ifjúsági civil műhely) létrehozását kezdeményezte. Számuk elenyésző. Jelentős az összefogás a természetvédelemmel és környezetvédelemmel foglalkozó szervezetek körében és az sem ritka, hogy egy személy hasonló témában, de eltérő földrajzi területen és természetesen más tagokkal és más konkrét célokkal több szervezetet is létrehoz ill. generál (pl.: turizmus, településfejlesztés). Ilyen esetekben természetes szoros az együttműködés.

A kapcsolatok második általános jellemzője az önkormányzatokkal és közintézményekkel folytatott ill. kialakított szoros kapcsolat. Ez abból is adódik, hogy igen sok civil szervezet közfeladatok, önkormányzatok kötelező, vagy szabadon választható feladatainak ellátására jött létre. Ide tartozik gyakorlatilag mindenféle szociális, ifjúságvédelmi és terület- ill. településfejlesztési tevékenység beleértve az idegenforgalom és turizmus fejlesztését, de érintőlegesen a környezet és természetvédelem is. Érdekes példát találtunk arra, hogy eredetileg a Magyar Turizmus Rt. által létrehozott idegenforgalmi információs irodák (turinform irodák) is civil-, egyesületi formában működnek több településen, amelyek teljes fenntartása kizárólagosan pályázati támogatásból történik.

A legszorosabb a kapcsolat olyan esetekben, amikor a civil szervezetnek tagja és fő gesztora az önkormányzat, vagy oktatási intézmény, amely biztosítja számára a szükséges adminisztrációs szolgáltatásokat és informatikai, valamint kommunikációs eszközöket. Kistélepülések gyermekkel foglalkozó alapítványai szinte kizárólagosan ilyen módon működnek a régióban. Hasonlóan szoros kapcsolat kiépítése valósul meg azoknál a szervezeteknél, amelyek önkormányzati feladatokat teljes mértékben át tudnak venni normatív juttatás fejében. Ezek száma is rendkívül kevés.

A kapcsolatok és társadalmi beágyazottság kérdéskörében legkevesebb szó az interjúk során a lakossággal, nyilvánossággal, tagokkal való kapcsolatról esett, amely alapján arra következtethetünk, hogy a szervezetek kissé „belterjesek”, kevésbé ismertek, a PR tevékenységeknek nagy jelentőséget nem tulajdonítanak. Idejüket és energiájukat a szakmai, igen gyakran közfeladatok ellátása, és az ellátáshoz szükséges finanszírozás megszerzése köti le.

3.4. Érdekérvényesítés, érdekképviselet

Általánosságban megállapíthatjuk, hogy a szervezetek jelentős része közfeladatok ellátásával foglalkozik, és szinte teljesen hiányzik a régióban az érdekérvényesítéssel, közös véleményformálással, vélemény nyilvánítással foglalkozó, az a fajta tevékenység, amely a polgári társadalmakban a „civilség” fogalmában leginkább beleértődik, és amelyet leggyakrabban hangsúlyoznak az Európai Unióban. Különböző véleményeket, érdekeket markánsan képviselő és megjelenítő szervezettel, amely időnként nyilvánosság elé is tárja azt, alig találkoztunk. Ilyen szervezetek úgy tűnik regionális szinten nem, csak országos szinten találhatók (pl.: Nagycsaládosok Egyesülete, Levegő Munkacsoport). Olyan példával azonban találkozunk, hogy országos érdekvédelmi szervezetek helyi csoportokat hoznak létre, amelyek vagy csak helyi csoportként, vagy önállóan bejegyzett szervezetként működnek.

Az interjú során megkérdezett szervezetek elégedettek érdekérvényesítési lehetőségeikkel, és tevékenységükből nyilvánvaló, hogy nem ez az elsődleges célja működésüknek. Az érdekérvényesítés szinte kizárólagos színtere a pályázatokhoz ill. támogatásokhoz való hozzájutás, ahol szükségszerű jól „eladni” a szervezet céljait, érdekeit. A közvélemény formálása, (ön)kormányzati döntések befolyásolása nem jelenik meg a régió civil szervezetei létrejöttének és működésének okai között.

A megkérdezett civil szervezetek többsége tud arról, hogy a kistérségi és regionális tanácsok egyes ülésein részt vehetnek és azon, bár nem szavazhatnak, de véleményt formálhatnak. Ebből a szempontból a kiválasztott szervezetek - egyéb tapasztalataink alapján - nem reprezentánsak. Úgy gondoljuk, hogy a civilek többsége régióinkban nem tud róla és nem is él ezen kommunikációs lehetőséggel. A rendszer azonban még annyira újszerű, hogy korai lenne annak hatékonyságáról véleményt formálni.

3.5. Szolgáltatások igénybevétele

A szolgáltatások civil szervezetek részéről történő igénybevétele nagyon változatos képet tár elénk. Vannak olyan szervezetek - általában azok, amelyek foglalkoztatnak is -, amelyek semmilyen szolgáltatásra és szakmai segítségre nem szorulnak. Ezzel ellentétben a kis szervezetek többsége, amelyek szinte semmilyen szakmai felkészültséggel nem rendelkeznek és működésükhöz számos fizikai és szakmai segítségre szorulnak. Következésképpen, a régióban működő civil szervezetek külső segítségre való rászorultsága tekintetében igen nagy különbségek vannak.

A szolgáltatás igénybevételére rászoruló szervezetek esetében is nagy különbségek vannak a tekintetben, hogy sikerül-e ilyen segítséghez hozzájutniuk, és ha igen azt ki biztosítja az ő számukra. Legáltalánosabb az, hogy sok kis szervezet kapcsolatban áll közintézményekkel (iskola, óvoda, polgármesteri hivatal), amely

irodát és a szükséges infrastruktúrát biztosít a szervezet számára. Ez nagyobb intézmények esetében, (ahol diplomás széles látókörű szakemberek dolgoznak) szakmai támogatással is párosul. (pl.: környezetvédelmi egyesület pedagógusok aktív részvételével jött létre és egy középiskola infrastruktúráján működik, gyermekvédelmi alapítvány az önkormányzat és az általános iskola fizikai és szellemi támogatásával működik, esetleg turinform irodákat működtet egy egyesület, amelyhez a helységeket az önkormányzat biztosítja).

A szolgáltatások igénybevételének másik, bár példaértékű de kevésbé általános formája a civil szervezeteket támogató és összefogó non-profit szervezet igénybevétele. Az interjúk során, két különböző célokkal megalakult, de a civileket mindkét formában hatékonyan segítő szervezettel találkoztunk. Az egyik kifejezetten abból a célból jött létre, hogy infrastrukturális és szakmai támogatást nyújtson a kistérségben (mikro-régióban) működő civil szervezeteknek. Az iroda önállóan (pályázatokból) tartja fenn magát, önkormányzati támogatásban nem részesül. Munkájukra az elkötelezettség és magas szakmai felkészültség jellemzi.

Teljesen más célokból jött létre egy területfejlesztési társulás, amelyet önkormányzatok hoztak létre az adott statisztikai kistérségben. Jelenleg a társulás 15 főt foglalkoztat és tevékenységük között van (az önkormányzatok, oktatási intézmények és vállalkozók segítése mellett) a civil szervezetek támogatása, amely elsősorban információ nyújtásban, pályázati tanácsadásban és pályázatok készítésében nyilvánul meg. Munkájukat szintén elkötelezettség és magas szakmai színvonal jellemzi.

Arra is találhatunk példát, hogy nem szolgáltatási célból létrejött civil szervezet, amely magas szakmai felkészültséggel rendelkezik önkéntes alapon, vagy pályázati támogatás keretében nyújt szolgáltatást kevésbé felkészült civil szervezeteknek.

A megyeközpontokban működő civil információs irodákat a szolgáltatásra rászoruló (és nem a megyeközpontban működő)

szervezetek távolinak találták, az állandó kapcsolattartás, folyamatos tanácsadás felméréseink szerint nem alakult ki a civil szervezetek és az irodák között. A szolgáltatások eljuttatása vidékre megoldatlan általában.

4. Összegzés

A fentiek alapján megállapítható, hogy az Észak-magyarországi régióban a magyar nonprofit szektorral dinamikusan együtt növekvő civil szféra található. Ennek sok szempontból a többi régióval azonos, átlagos jellemzői vannak egy erősen átlag alatti, kiugróan súlyos gazdasági, foglalkoztatási és ebből fakadó társadalmi problémákkal teli közegben. Az itt található szervezetek döntő többsége településeken, település csoportokhoz kapcsolódva működik. A szerveződések nagyobb része viszonylag kis tagsággal, átlagban néhány száz főt ér el tevékenységével, ami helyi szinten hatékonyságot mutat. Az országos tendenciákkal megegyező módon, és a történelmi örökség nyomán, a domináns tevékenységi területek a szabadidő, a sport, az oktatás és a szociális ellátás. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a szervezetek alaptevékenységük mellett számos egyéb területen is tevékenykednek. Az országos átlagtól eltérően itt több az adományozó szervezet, ami egyértelműen a régió gazdasági-szociális helyzetével, problémáival magyarázható.

A civilek egy nagyon szűk rétege tevékenységéhez a magasabb szakmai végzettséggel rendelkezőket próbálja megnyerni tartósan, de a többség nem foglalkoztat sem főállásban, sem részmunkaidőben díjazás ellenében. Magyarázatul a foglalkoztatással járó többletkiadások szolgálnak leginkább, amit a régióban a profitorientált szférának is gondot okoz kitermelni. Az önkéntesek száma ugyanakkor jelentős, végzettségüket tekintve a magasabban kvalifikáltak vannak többségben, ami erőssége a szervezeteknek. A nyelveket beszélő munkatársak létszámában viszont kevés.

Az infrastrukturális ellátottság nem rossz, igaz csak kis hányada rendelkezik a civileknek saját irodával és technikai berendezésekkel. A régióban egyre több kedvezményes infrastrukturális lehetőséget biztosítanak az önkormányzatok és civil irodák a szervezetek számára. Az irodatechnikai berendezések azonban fejlesztésre szorulnak és a

szervezetek kisebb, de számottevő részének nincs Internetes hozzáférése, ami a kommunikáció és az információszerzés szempontjából is hátrányosan érinti őket.

A finanszírozás területén legkirívóbb az állami támogatás hiánya, illetve minimális volta. Az adományok aránya a bevételekben viszont az egyik domináns forrás, ami a civil tevékenység támogatottságát, a szervezetek társadalmi beágyazódását és elismertségét is mutatja. Hasonlóan a nem túl nagy, de sok szervezetet érintő az 1%-os támogatás. A felvázolt gazdasági környezetben és infrastrukturális körülmények között hatékony önszerveződésre lehet következtetni. A pályázati rendszerbe egyre aktívabban próbálnak bekapcsolódni a civilek, csak egy igen szűk réteg nem részesült ilyen jellegű támogatásban. Az ebből származó bevételeik a legjelentősebbnek tekinthetők gazdálkodásukban, de így is többségében kis költségvetéssel dolgoznak. Ezek a körülmények visszahatnak a szervezetekre olyan módon, hogy igen korlátozott az infrastruktúra és szervezetfejlesztés lehetősége, a foglalkoztatás anyagi háttere pedig, a magas költségek miatt nem tűnik biztosíthatónak.

A személyes, baráti ismeretségre építik kapcsolataikat a civilek, de egyelőre az önkormányzatokkal törekednek rendszeres, hivatalos kapcsolat kiépítésére. Ami viszont nem jelent egységes, hatékony érdekegyeztetést, inkább érvényesül az egyéni érdekeket képviselő, nem stratégiára épülő, alkalmi lobbis. A civil, szakmai fórumok kialakítása most van folyamatban, főleg a megyeszékhelyeken tettek lépéseket ennek érdekében, biztosítva a civil részvételt a bizottsági üléseken tanácskozási joggal. Az egész régióra kiterjedő, általános érdekképviselés nincs. A civil partneri együttműködések még alkalmi jellegűek. A fejlesztési ügynökségekkel csak nagyon kevés szervezetnek van kapcsolata és az sem rendszeres. A pártoktól tartózkodnak a szervezetek, szigorúan őrizve pártpolitikai semlegességüket.

A kapcsolatépítésben a szervezetek felismerték a média fontosságát és többnyire a helyi sajtóban, televízióban, de számos alkalommal regionális szinten is megjelennek. Ehhez kedvezményes lehetőség is kapnak. A szervezeteknek csak kis hányada teheti meg, hogy kiadványokat készítsen költséges voltuk miatt, hasonlóan a weboldal működtetését. A kommunikáció ezen típusaihoz már jelentős szaktudásra, további szakemberekre volna szükség.

A külföldi és uniós hálószervezetekkel való kapcsolatok építése csak kisebb hányadát jellemzi a civileknek. Aminek oka a nyelvismeret hiánya mellet, az uniós és civil stratégiai ismeretek hiánya. Ez utóbbi megszerzésére csak szűk kör tett lépéseket saját tájékozódás, esetleg képzés formájában.

Ezek alapján egyértelmű, hogy a régió civil szektora több szempontból is fejlesztésre szorul. Érdekérvényesítő képessége és lehetősége erősen korlátozott. Nincs felkészülve és nem is ismerte fel a szükségességét az európai szintű érdekképviseleti hálózatokhoz való csatlakozásnak. Jelenleg a helyi szintű civil-kormányzati párbeszéd formáinak kialakítása folyik, ami alapul szolgálhat az országos és uniós érdekképviseleti hálózatokba való bekapcsolódáshoz.

KERÜLJÜNK KÉPBE!